

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zasnoubení a věno

Zasnoubení – kdysi tak běžný, ba přímo nevyhnutelný institut předcházející uzavření manželství. K zasnoubení patří i „věno“ a další drobnosti, milé zvláště pro ženicha – z našeho skromného pohledu 21. století. Skutečnost však byla jiná – věno bylo mimořádným prostředkem pro zabezpečení celé rodiny, i když je „vlastnil“ muž. Proč a kam se podělo?

Zasnoubení – kdysi tak běžný, ba přímo nevyhnutelný institut předcházející uzavření manželství. K zasnoubení patří i „věno“ a další drobnosti, milé zvláště pro ženicha – z našeho skromného pohledu 21. století. Skutečnost však byla jiná – věno bylo mimořádným prostředkem pro zabezpečení celé rodiny, i když je „vlastnil“ muž. Proč a kam se podělo? Čím bylo zasnoubení a věno a čím je i dnes? Zabývejme se tím v následujícím textu.

Již římské právo znalo zasnoubení, tedy „sponsalia“, což byl vzájemný formální slib uzavřít manželství, který vázal stranu, jež by slib nesplnila, k náhradě škody.

Rád bych laskavému čtenáři poskytl nejprve autentický text z doby, kdy bylo zasnoubení před manželstvím nevyhnutelné (v opačném případě to znamenalo přinejmenším společenský skandál): „Před sňatkem se budoucí manželé obyčejně zasnubují, tj. slibují si, že se pojmu za manžele. Ze slibu tohoto neplyne nijaký právní závazek, který by bylo dlužno splniti. Zasnoubení má význam právní toliko tím, že strana, která nebyla příčinou toho, že sešlo se sňatku, smí žádati, aby jí byla nahrazena skutečná škoda, která jí vzešla z toho, že zasnoubení bylo rozvázáno“ – tolik Dr. František Joklík v „katechismu občanského práva rakouského“ (bohužel nedatováno, nicméně kniha zřejmě nebyla nejpoblárnější, neboť byt vypůjčena z knihovny, přesto nenese známky většího opotřebení – inu, nejen dnes je mnoho knih, které si „udržují svoji panenskost“. Hádejme tedy na dobu kolem roku 1900).

Zasnoubení se tedy v průběhu minulého období vlády materialismu přesunulo z pole slibu lásky a čistoty do poměru slibu „má dáti – dal“ a později vymizelo z civilního života téměř zcela. Je to totiž záležitost poměrně nákladná. O tom poměrně obšírně vypráví ve svém Společenském katechismu Dr. Jiří Stanislav Guth-Jarkovský, známý to „mravokárce“, což je ovšem jen znamení obecné neznalosti (Dr. Guth-Jarkovský byl znalcem společnosti první kategorie, jako takový se dokonce zasloužil o vznik Řádu Bílého lva a byl držitelem až neskutečného množství čestných řádů a titulů) – Společenský katechismus uvádí doporučení ohledně morálních resp. společenských norem přípravy a průběhu zasnoubení, které bylo pro každou rodinu významnou událostí. Zásilaly se zasnubní dary, snoubenci si vyměňovaly nejen prstýnky, ale i další dárky, včetně jejich rodin. Zasnoubení však bylo a je propojeno s církevními obřady (mimo jiné od doby zasnoubení se mohli snoubenci poprvé objevit na veřejnosti společně nejlépe v kostele). A protože i dodnes se zasnoubení dochovalo především na poli církevním, pohovořme o dokumentech upravujících tuto instituci v rámci kanonického práva.

Z II. Vatikánského koncilu – za první konstituce a dekretů stanovující, resp. doporučující povinnosti zvláštním skupinám osob. Je zde konstituce *Gaudiam et spes* (konstituce pastorální o církvi v dnešním světě): „Manželská láska – Boží slovo mnohokrát vybízí snoubence a manžele, aby živil i rozvíjeli své zasnoubení čistou láskou a své manželství nerozdělenou láskou...“ Dále dekret o apoštolátu laiků (*Apostolicam actuositatem*): „Rodina – Původce všeho určil manželský svazek za počátek a základ lidské společnosti a svou milostí jej učinil velkou světostí v Kristu a v církvi... Z různých skutků rodinného apoštolátu uvedme tyto: adoptovat opuštěné děti, přijímat laskavě cizí

příchozí, dospívající mládeži poskytovat radu i hmotnou pomoc, pomáhat snoubencům, aby se lépe připravili na manželství, vypomáhat při vyučování náboženství, ujímat se manželů a rodin, které se octly v hmotné nebo mravní nouzi...”

O zasnoubení hovoří kánon 1062 CIC (Codex iuris canonici) 1983, z něhož lze vyložit, že zasnoubení se dělí na jednostranná a dvoustranná (slib může být jednostranný nebo dvou resp. oboustranný) a je upraveno v mnoha partikulárním právem, které podléhá biskupským konferencím při ohledu na zvyky i civilní zákony. Žalovat uzavření sňatku na základě zasnoubení je nepřipustné v zájmu svobody vůle k manželství, avšak žaloba o náhradu škody je v daném případě možná.

Jak bylo výše uvedeno, věno dnes není právně zakotveno, nelze se ho tedy domáhat soudní cestou. V minulosti tomu však bylo jinak a pro pochopení „slušnosti“, která se možná v budoucnu opět stane pokud ne normou, pak alespoň módou (vzpomeňme na opětovné zavádění předmanželských smluv), poskytneme tuto stať jako námět.

Římské právo označovalo věno jako „dos“, tedy odvozeno od „daru“ - bylo určeno k ulehčení nákladů spojených s manželstvím, a proto se stával majetkem manželovým (jako hospodář celého majetku, tedy i správce majetku ženina).

„Věno jest majetek, který žena nebo někdo třetí za ni poskytuje muži, aby jím ulehčena hospodářská břemena spojená s manželstvím“ - řekněme, že tato definice není sice perfektní, ale dostačující. Rozlišovalo se, zda je nevěsta plnoletá či nikoliv. Pokud je plnoletá a má vlastní jmění, dohodne se s manželem na výši věna. V opačném případě ji zastupuje zákonný zástupce (obvykle to býval samozřejmě otec). Pokud neměla nevěsta vlastní majetek, mohla zákonně žádat o věno své nejbližší příbuzné v řadě přímé, tedy rodiče, prarodiče apod. Povinnost vyměřit věno byla stanovena zákonem. Byla-li dcera nemanželská, měla právo požadovat věno jen od své matky. Pokud však došlo k tajnému sňatku bez vědomí rodičů, byly tito zproštěni povinnosti vyplatit dceři věno. Stejná situace mohla nastat, pakliže se rodiče sňatku „důvodně vzpírali“ (musíme si uvědomit, že v dřívějších dobách vládl přísný duch stavovské společnosti, kde láska byla pěkná věc, ale společenské postavení znamenalo životní předurčení). Před sňatkem se uzavírala „smlouva o věno“, která byla notářsky ověřena a taková mohla být v případě nesplacení po svatbě vymáhána na rodičích manželky i soudně. Věnem byly pochopitelně obvykle peníze, tedy věci zastupitelné (spotřebitelné) a jejich vlastníkem se stával muž (jako správce a „majitel“ jmění rodiny). Samozřejmě jako věno se dávaly i pozemky a jiné nezastupitelné věci, které měl manžel též právo užívat. Dokud manželství trvalo, byl manžel oprávněn požívat věna. Pokud ovšem manželství skončilo, musel manžel věno vrátit (nebo alespoň jeho cenu). Za skončené manželství se považuje i případ, kdy žena zemře, tedy manžel by byl povinen vrátit věno dědicům ženy. Pokud by věno pocházelo od někoho třetího, pak tedy jemu, ovšem pouze tehdy, pokud si to ve smlouvě o věno vymínil.

Existoval též institut „obvěnění“, tedy „to, co ženich (nebo třetí osoba) určí, aby tím bylo věno nevěstino rozmnoženo“. Jedná se o případ, když žena „přečká“ muže, tedy jej přežije a je tímto majetkem zajištěna na dobu po smrti manžela (tedy pokud možno doživotně). Specialitou tohoto institutu bylo, že v průběhu manželství neměla žena nárok na požívání majetku určeného k obvěnění, tím se tedy zaručovalo, že majetek nebude utracen.

Věno patřilo též k části dědické (dodnes známe započtení majetku do dědického podílu, které získala osoba oprávněna k dědictví od zůstavitele již za jeho života). Do částky povinného podílu se tedy započítávalo i věno (v dědickém řízení byla tato částka odpočtena, jako již vyplacená).

Pro zajištění ženy v případě úmrtí manžela - nebylo by možná vhodné opět tuto instituci zavést?

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)